

Anton Komar:

Punčka.

I.

Osemletni Marjetici je umrla mamica. Dejali so jo v tako tesen grob, da je Marjetica samo zavoljo te trdosrčnosti jokala. Mamica bi morala ležati v široki dolini, vse zeleni od trave in beli od cvetja; po bregovih bi morali biti gozdi, da bi mamici ptički peli in grlica grulila. Prostor bi morala imeti, da bi se lahko obrnila in razpela roke, kadar bi se prebudila in hotela pogledati okrog sebe. Pogrebci so drugače naredili. Vendar ni bil ata nič hud, čeprav je jokal, kakor ni jokal še nikoli.

Toda lonček je tudi umrl z mamico, če ga ni mačka ubila. Ni ga več v peči, kadar pride iz šole. Dokler je bila mamica, je bil tudi lonček s kavo, pripravljen za Marjetico, pa še košček belega kruha ali pol žemljice zraven. Marjetica se je poživila in poiskala domače ljudi.

Enkrat se je prišetala na travnik. Nakladali so seno. Mamica je bila na vozu. Vročje ji je bilo, da se je potila. Ata je nalagal z vilami, Francka je grabila. Pa je želela tudi Marjetica na voz. Ata je rekel, da ne, ker bi dol padla, mamica je pa zanjo prosila, in je dovolil. Ampak ata je deval nanjo velike plasti sena, da bi jo pokril, ako bi ne bila mamica pomagala. Še na vozu ni nič, ako ni na njem tudi mamica.

Drugič je mamica naročila Marjetici, naj po šoli na njivi kolačnici bob pobere. Če bo pridna, si bo pridobila čas, da bo prosta do večera. Pobratu pa mora čisto, zakaj šla bo sama gledat, in kolikor strokov bo našla, toliko suhih krompirčkov bo morala Marjetica pojesti pri večerji. Kako se je Marjetica požurila! Malico je použila, kakor bi mignil, in hitela je s koškom na njivo. O jej, bob se je ustavljal, in šlo je počasi, dokler ni spoznala, da se strok rajši navzdol odčesne. A nič ni prihitela. Ko je bil bob pobran, se je že nočilo. Pritožila se je, da ni bila nič prosta. »Bolje, da si delala,« je rekla mamica, »boš jutri jedla bob.« Da bi Marjetico razveselila, je vzela staro ruto, nabrala iz Franckine šivavnice cunjic in odrezkov, pa naredila punčko: »Na lepo Vidko, bila je na Španskem in je trdna z dolge poti, pa še boba je morala nabrati košek. Zlezi na ognjišče in jo pestuj, zunaj bi postala mračna in bi zbolela.« Punčka je kmalu zaspančkala z Marjetico.

Davno, že davno je bilo to. Mamica je šla v nebesa in je ne bo več nazaj. Ata je tih in pobit hodil okrog hiše. Slednjič je privedel drugo ženo, mačeho, ki je hotela, da ji ne reko mama, ampak mati.

Mačeha ni mogla biti hudobna, ko jo je ata rad imel in ji povsod ustregel. Vendar se je Marjetica s težavo navadila nanjo. Bolelo jo je, da je bila pisana mati tako malo podobna mamici. Velika je bila, močna žena, rdeča v lica, trdna za težka delo, glasna v besedi, štorkljava in hitra v hoji, brez prave milobe, — ko je bila nasprotno mamica bolehna, nežna, tiha in mehkega srca. Že prvi teden je vzela nase del atovih opravkov. Sama je krmila živino, in videlo se je, da jo to delo veseli. Atu je bilo všeč.

Marjetica je spoznala, da ji ta podjetna žena ne bo nikoli naredila punčke. A eno nado je skrivaj gojila — nado na lonček. Parkrat je šla po šoli nalašč gledat v peč. Ni ga bilo! Zaihtela je in potožila boleost sosedovi Micki. Soseđa je to reč povedala mačehi. To je bila huda na Marjetico, da jo po vasi opravlja.

Zapomnila si je Marjetica, da ne bo dobro, če bi vse povedala ljudem, kar vidi doma ali misli v srcu. Tudi ne bi rada videla, da ljudje črtijo

ženo, ki jo ima njen ata rad in bi jo tudi sama rada ljubila. Zdelo se ji je, da tudi očenaš in katekizem tako tirjata, torej Bog. Zato je rajši molčala, ko so jo ljudje izpeljavali, kako ravna z njo mačeha.

Ali kaj hoče Marjetica? Saj se bo zadušila v zagati: ko ji pride včasih tako hudo, a ne more nikomur potožiti. Še Francki ne, ki jo tarejo podobne težave, pa bi ji samo pomnožila nejevoljo. K sreči se je domislila, kako jo je mamica potolažila, kadar ji je naredila punčko. Kdo bi jo zdaj naredil? Mačeha ne prosi, ata ni zatorej, Francka bi se ji pa smejala. Kaj, ko bi poskusila sama? — Poiskala je potrebnih cunjic in sestavila in povezala dovolj čedno punčko; za lep predpasnik je pri Francki našla primeren odrezek. Skrivaj je postlala punčki v šupi, prav tam v kotu na slami. Ob tem je vstala nova skrb: kakšno ime naj dobi otročiček. Najboljša je mamica. Naj bo Mamica! Dobro se bo godilo Mamici.

II.

Tako je prišla Marjetica do nekakšne mamice. Kadar ji je bil dolgčas ali jo je zadela kakšna bridkost, je šla k Mamici, da se je z njo pogovorila ali jo vprašala za svet.

*

Mamica, danes sem žalostna. Mačeha mi je naročila, naj nabere za prašičke vodenika in kopriv, in veliko sem nabrala, da sem komaj nesla, pa mi je rekla: »Kaj si tako malo prinesla?« Vem, da ni mislila hudo. Ona je zelo močna, mene je pa le užalilo. Kajne, Mamica, ti rada vidiš, da potrpi; saj sem čula v cerkvi, da je trpeti še bolje nego moliti.

*

Ljuba Mamica, ti želiš vedeti, kako se učim v šoli. Tako, tako! Berem dobro, pišem lepo, samo računati ne znam. Takoj se zmešam. Kajne, ker sem preboječa. Gospodična me ima rada; menda, ker nimam mamice; pa je še rekla, naj bomo veseli otroci, ker takšne otroke ima Bog rad in ljudje. Ti tudi želiš, da bi bila jaz vesela. Saj bom.

*

Če kaj molim, bi rada vedela? Kajpak molim. Vse, kar si me ti naučila. Pa vsak večer tudi zate. Pa vsako nedeljo pri maši tudi zate, pa za ata, pa za mačeho. Jezus je molil tudi za sovražnike. Jaz bom šla po veliki noči k svetemu obhajilu, pa mi bo Jezus prišel v srce. Oh, to bo lepo! Ko bi mogla ti biti zraven!

*

Mamica, veš, ata zdaj, ko ni tebe, še bolj skrbi zame. Zelo rada ga imam. Včeraj je rekel mačehi, ki ji pravimo mati, da si želi zelnate solate. Ona mi je dala nož: na, skoči v zelnik po eno glavo! Dež je mrlel, in ata je velel, naj se ogrnem, da se ne prehladim. Pa je rekla mati: Beži, beži, pet minut, in bo nazaj, naj se utrdi! Kaj praviš, mamica, kdo je imel prav. Kajne, oba. Ampak ata skrbi zame, ima me rad in jaz njega.

*

Snoči nisem bila pridna. Zaspala sem pri rožnem vencu. Mačeha me je nesla v postelj brez besede. Davi me je pa okregala, da med molitvijo spim. Meni se je storilo inako. Vem, ne more mi biti mamica, ampak meni je le hudo, čeprav sem grajo zaslužila. Ti, mamica, si veliko trpela, ko si bila bolna, bom pa še jaz malo.

Glej, mamica, jaz imam denar. Po poti iz šole sem pobirala kostanj in sem ga nabrala pet kil. Prodala sem ga Mlakarju za pet dinarjev. Za en dinar sem kupila čokolade — ti ne veš, kako je dobra! — štiri sem pa izmenjala v desetice, da jih bo več. Le glej, kolikšna vrsta jih je, celih štirideset desetic! Vsak dan jih preštejem, ker zdaj znam že bolje računati. Kam bi s tolikim bogastvom? Veš kaj, vsako nedeljo bom dala eno desetico v puščico za tvojo dušo.

*

Danes pa nekaj veselega, mamica, da se boš tudi ti smejala. — Grem k Maškovim, da Miciko nekaj vprašam. Pridem v hišo. Mrak se je delal. Doma je bila samo stara mati, na pol slepa. »Ali si mi prišla k rokam, porednica,« je vzela dolgo palico, pa po meni. En čas molče držim, potem

izpustim jok. »Kdo pa si?« se je prestrašila. »Oh Marjetica si, jaz sem pa hotela našo porednico. Sirota, ubožica, zakaj se nisi oglasila ali vsaj bežala? Jaz nisem vedela, smiliš se mi.« Odprla je skrinjo in mi dala pomarančo: »Na, ne bodi žalostna in mi ne zameri!« Jaz sem bila vesela, da se je tako pripetilo. Kadar bom staro videla, jo bom vprašala: Mati, kdaj me boste spet natepli? Kajne, mamica, da se sme malo ponagajati?

*

Toda nastopil je konec obiskom pri punčki. Za Marjetico je stala mačeha: »Glejte jo dondo, ali malikuješ? Kaj imaš tukaj? Punčko! Ni ti je treba, dovolj si velika. Pusti to, ki ni nič. Ne misli, da si zapuščena sirota!«

Zdajci se je nekaj zgodilo, česar bi nihče ne pričakoval: Mačeha je deklico k sebi pritislila in burno zajokala.

Osupnjena Marjetica je čez čas izpregovorila: »Ne jokajte, mati! Saj bom pridna. Ne maram več punčke iz cunj. Rajši se bom z atom in z vami pogovarjala.«

III.

Slišala je med ljudmi Marjetica, da je menda skopa njena mačeha. Pa to ni res. Nikoli ne odpravi siromaka brez daru. In o kresu, ob največjem delu, je kupila majhno, živo punčko Jožico. Ata je kupil sodček vina, pa so spet ljudje znesli, da bi bil kupil dva, če bi bil fantek. Od sile so ljudje! Če bi bila Marjetica župnik, to bi jih vsako nedeljo kregala!

Nihče ni nad novo punčko kazal toliko veselja kot Marjetica. Morali so jo dajati že prve dni vsaj toliko njej v roke, da jo je potežkala. In se je smejala, ko je punčka tako čudno kremžila obraz, kakor bi se hotela spakovati — gotovo bo šaljivka. Mati je bila bolna en teden, in je ata vsa dela opravljal. Pa že prej je ata materi branil delo več tednov, da je bil kar hud nanjo, in se je Marjetica bala, da ne bi nastalo med njima sovražstvo. Toda mati ni atu nič zamerila; še kaj boljšega je skuhala, da se je Marjetica čudila, kako je mačeha potrpežljiva in dobra.

Punčka je hitro rastle. Konec drugega meseca se je znala tako lepo trpko nasmehnuti, da je šlo Marjetici v srce in jo je morala poljubiti. Četrty mesec je že gledala za Marjetico, ako se je v kakšnem kotu oglasila ali se premikala po sobi. Po sedmem mesecu so ji začeli rasti zobki, najprej dva spodaj, potem dva zgoraj, da je bila kakor polh. Mati je zelo rada imela svojo Jožico, ampak razvajala je ni. Kadar je hotela Jožica z jokom kaj doseči, jo je pustila vznemar, pa tudi Marjetica se je ni smela usmiliti, zato da bi se Jožica ne potrmulila. V devetem mesecu je bilo dekletce že tako močno, da je za Marjetico kobacalo in skoro samo stalo na nogah.

Marjetica je punčko rada pestovala in stregla, imela je z njo zabavo in veselje. Toda korist, ki je ni namenoma iskala, je bila zanjo enako velika. Oba, ata in mati, sta Marjetico še bolj vzljubila. Ata jo je često z nekim zamišljenim genotjem pogledal, ko je tako ljubeznivo in razborito ravnala z otrokom; a mati je sama atu spomnila, da bi za veliko noč Marjetici napravila lepo novo obleko, češ, zaslužila jo je že s tem, da je mogla ona od otroka na delo. Ob tem takem se je Marjetici spomin na mamico pomeknil v daljo, da ni bil več boleč, ampak tolažljiv kakor mila podoba angela varuha.

Dokler je bila Jožica zdrava, je šlo vse po volji. Toda prišla je bolezen, ošpice in še nekaj. Tisto nekaj je bilo nevarno: dete je imelo napet trebušček, ni jedlo, ni spalo. Kadar je bilo prej bolno, so pomagali cukrčki za gliste ali kumin v mleku ali čaj iz kamilic. Mati je nesla kazat Jožico zdravniku in se ravnala po njegovem navodilu. Toda velika skrb jo je mučila. Rekla je Marjetici: »Jutri bo cvetni petek, ali bi ti marala iti na žalostno goro?«

»Zakaj pa ne, prav rada.«

»Dobro, poizvedela bom, kdo pojde iz vasi, da se mu pridružiš. Šla bi jaz, toda ne morem od bolne Jožice.«

»Saj vem sama za pot, bila sem že z mamó gori. Prava reč, dve uri hoda!«

»No dobro,« je rekla mati.

Drugi dan je vstala Marjetica pred šestimi. Mati ji je skuhala kavo in ji dala kos kruha na pot. Potem je naročila: »Tu imaš sedem dinarjev. Pred deseto mašo pojdi v zakristijo in daj mašniku štiri dinarje za en očenaš za

bolnega otroka, en dinar vrzi v škrabico za cerkev, dva bosta pa ostala tebi, da si kaj kupiš. Mislim, da boš prav opravila.«

»Bom že, mati!«

Marjetica je hodila in gledala tuje kraje: Breg, Pako, Kamnik, Preserje; njene oči so našle marsikaj: tu pri hiši kamen odriječ, drugje sliko svetega gasilca Florijana; loke so bile zelene, pomladno cvetje povsod kakor doma: trobentice, teloh, zvončki, podleski, marjetice; z leske so visele dolge gosence, češnja je bila popolnoma odeta z belim cvetjem, bukve na Krimu so rjavo žarele v nabreklih osten še ne razpuščenih popkov. Med ljudmi je zapazila Marjetica tudi znanca. Vendar je rajši hodila sama, ker je bila važna njena zadeva. Svetlo solnce, čisti zrak, oživela zemlja, vse je dihala vanjo veselo tolažbo in budilo sladko nado, da se bo njeno podjetje dobro izteklo. Po hribu do cerkve so nadlegovali ljudi berači-kričači, ki so kazali ostudne rane in okrnjene ude. Gnusili so se ji vsi, in ni marala nobenemu nič dati. Samo stari ženi, ki je tiho sedela pod lipo, je dala dve svoji desetici za mamičino dušo. Ozrla se je še na oba sosedna vrha s cerkvicama sv. Jožefa in sv. Ane, pa je stopila v cerkev pred oltar žalostne Matere, ki se je kar lesketal v svoji zlati barvi. Tam je zmolila dvanajst očenašev, ogledala si cerkev in odšla ven, ker je bilo še obilo časa do božje službe. Zunaj na stojnici je kupila za Jožico cukreno punčko v zibki za en dinar, za drugi dinar pa dve podobici v molitvenik: Marijo s sedmimi meči v srcu in Marjeto z zmajem. Potem je lahko postopala okoli in pazila na zakristijo. Ko je zagledala slokega in sivega duhovnika, ga je ustavila in mu dala denar za očenaš. Bistro jo je pogledal in pokimal.

Poglavitna skrb je bila z glave. Po govoru na leci, da je Marijina žalost nam začetek veselja, je mašnik molil očenaše. Skrbno je pazila Marjetica, in ko je molil za bolnega otroka, je tako prisrčno molila, da se je njen alt razločil med molivci kakor petje matice v šumu čebel. Po končani božji službi se je takoj napolila proti domu, kamor je zgodaj popoldne dospela trudna in lačna. Zvedela je dobro novico, da se je Jožici zelo na boljše obrnilo, ker se je obilno iztrebila in mleka napila, pa zdaj sladko spi. Ko se je dete naspalo, je prinesla Marjetica odpustek z božje poti, in punčka je veselo zahopelala in objela Marjetico, romarico.

